

Vadgazdálkodás és élőhelykezelés összhangja a Szombathelyi Erdészeti Zrt.-nél

Fotó: Papp Márk

Az erdészen és a vadászon kívül kevés olyan hivatás van a világon, amely ennyire szoros kapcsolatban áll az évszakok váltakozásával, a természet ritmusával és annak változásaival. A mindennapok embere általában csak kivételes esetben figyel fel az összetettebb természeti folyamatokra.

A szakma szorosan követi az éghajlati változásokat, alkalmazkodik a Föld és az élővilág mindenkori állapotához. A természethez való közvetlen kapcsolódás különleges tudást, érzékenységet és nagy odafigyelést igényel.

A vadgazdálkodás fogalma messze túlmutat azon az egyszerű elképzelésen, hogy az pusztán vadászatok szervezését, lebonyolítását jelenti. Valójában egy sokrétű, felelősségteljes és összetett tevékenységről van szó, amely magában foglalja a gondos, alapos tervezést, a folyamatos megfigyelést, az élővilágról való tudatos gondoskodást, valamint a természet védelmét.

Ahogy a világ népessége folyamatosan növekszik, és a városok egyre nagyobb területeket foglalnak el, úgy szorul vissza fokozatosan a természetes élővilág mozgásteré. A kerítésekkel, utakkal és épületekkel körbevett tájak egyre nagyobb szeleteket vesznek el abból a térből, amely egykor az állatok természetes, zavartalan élőhelye volt.

Ebből a fokozódó emberi jelenlétből és térhódításból adódóan időről

időre elkerülhetetlenné válik a tudatos, szakértői beavatkozás olyan mértékkel, körültekintéssel és érzékenységgel, amely nem rombol, hanem segít. Egyfajta felelősségteljes jelenlétről van szó, amelynek célja, hogy biztosítsa a vadállomány egészségének megőrzését, valamint az élőhelyek természetes egyensúlyának hosszú távú fennmaradását. Mindez nem más, mint az erdő és a benne élő élőlények csendes, kitartó és odaadó szolgálata.

„A vadász mindenütt ott van; mindig készenlétben van, és semmi sem sok neki. A napnak, az évnek minden szakában: éjjel-nappal, hajnalban, alkonyatkor; forró kánikulában, étlen-szomjan, ázva-fázva, veszedelmekkel szembe-

szállva, nélkülözve és egymagában is; a vadász kint van a természetben, s olyan helyeken fordul meg, ahova senki más sem követi, hacsak a vadásztárs nem. A vadász előtt minden nyitva van a természetben. A vadásznak a természetet úgy kell ösmernie, mint a természetűdősnek...” (Bársony István: Délibáb)

A Szombathelyi Erdészeti Zrt. mint Vas vármegye állami tulajdonú erdeinek a kezelője, összesen 44 459 hektáron végez szervezett vadászati és átfogó vadgazdálkodási tevékenységet. Ez a kiterjedt működési terület hat különálló vadászterületről áll. A Kőszegi, valamint a Szentpéterfai vadászterületek az úgynevezett 503-as számú vadgazdálkodási tájegységbe tartoznak, míg a Káld-Szajk, Nádasd, Rátót és Ivánc térségében elhelyezkedő vadászterületek az 504-es számú tájegység részét képezik. Ez a területi felosztás biztosítja a hatékony, az adott tájegységre érvényes vadgazdálkodás lehetőségét, amely igazodik a térség természeti adottságaihoz és az ott élő vadállomány sajátosságaihoz.

A Kőszegi vadászterület közvetlenül az osztrák államhatár mellett terül el. Nagysága 6 324 ha. A közepes minőségű őz- és vaddisznó-, valamint a jó minőségű gímállományon felül a kőszegi hegységben él egy jó minőségű muflonállomány is, amelyben a kosok csigahossza elérheti a 90 cm-t.

A 3121 hektáros Szentpéterfai vadászterület is közvetlenül a határ mentén helyezkedik el. Itt is közepes minőségű őz- és vaddisznóállomány és jó minőségű gímállomány él. Ezen a vadászterületen található Vas vármegye egyik legnagyobb dámpopulációja, minősége a többszörös vérfrissítés hatására jónak mondható.

A Káld-szajki vadászterület a Szombathelyi Erdészeti Zrt. legnagyobb összefüggő vadászterülete, 16 088 hektár, ahol jó minőségű gím-, őz- és vaddisznóállomány él. E vadászterületen belül található a vármegye legnagyobb összefüggő erdőtümbje, a Farkas-erdő.

A vadállomány folyamatos, szakszerű gondozása a nyár folyamán is fontos feladata a vadgazdálkodónak

Fotó: Nemes Prokka

A nádasdi az erdészeti társaságunk legkisebb vadászterülete, Vas vármegye déli részén található, területe 2754 hektár. Erdősültsége 90%, közepes gím- és vaddisznóállomány mellett gyenge minőségű erdei őzállomány van jelen. Ezen a vadászterületen került terítékre a Szombathelyi Erdészeti Zrt. történetének legnagyobb agancstömegű gímzarvas bikája. A trófeatómege 14,87 kg volt.

A Rátóti vadászterület szintén Ausztriával határos. Nagysága 3233 hektár. A közepes minőségű őz- és vaddisznóállomány mellett jó minőségű gímállomány adja a gazdálkodás alapját. A vadászterület jelentős része a Rába árterében fekszik, emiatt főként aszályos időszakban fokozottan vadkárveszélyes.

Az Őrségben található a 12939 hektáron elterülő Ivánci vadászterület, ahol a közepes minőségű őz- mellett jó minőségű vaddisznó- és gímállomány a jellemző. A magas erdősültségi arány (70%) lehetővé teszi az eredményes gimbikavadászatot, valamint terelővadászatok megszervezését. Itt kerül terítékre a 10 kg trófeatómege feletti gimbikák túlnyomó többsége.

A tervezés

A vadgazdálkodásban felelős döntést csak a vadászterület és a vadállomány alapos ismeretének birtokában lehet hozni. Tudnunk kell, hogy az adott területen mennyi vad él, milyen korcsoportokat képviselnek, milyen az ivararányuk. E kérdésekre nem lehet csupán megérzés vagy tapasztalati sejtés alapján válaszolni, megbízható adatokra van szükség, amelyek objektív alapot nyújtanak a vadgazdálkodási döntésekhez és az éves vadgazdálkodási terv készítéséhez.

Az állomány becslésére többféle, egymást kiegészítő módszer is rendelkezésre áll: a különböző vadgazdálkodási létesítményekhez (etető, itató, vadszórók, szórók stb.) felszerelt vadkamerák által rögzített képi adatok, a terepen talált nyomok alapján, a hajtásos számlálás, drónok segítségével végzett számlálás, illetve a szinkronszámlálás mind azt a célt szolgálják, hogy a lehető legteljesebb képet kapjuk az adott területen élő vadállományról.

Ezek az információk nem csupán aktuális pillanatfelvételt adnak, hanem remek lehetőséget teremtenek a hosszú távú tervezéshez is. Pontos állományadatok hiányában ugyanis nem készíthető el a valós tényeken alapuló, jövőbe tekintő éves vadgazdálkodási terv.

A terepi adatgyűjtést a Szombathelyi Erdészeti Zrt. gyakorlott szakemberei végzik, különösen a tél végén, amikor a becslések elvégzése a legalkalmasabb. Ekkor a már említett módszerek alkalmazásával mérik fel, milyen állapotban van a vadállomány, és milyen különféle tendenciák figyelhetők meg.

Életre keltett élőhelyek

Az élőhely nem csupán díszlet vagy háttér, amelyben a vad élete zajlik – sokkal több annál. Ez maga az otthona, az a tér, ahol táplálkozik, menedéket talál, és ahol létrejön az élővilág természetes körforgása.

A vadgazdálkodók munkája gyakran éppen azokban a részletekben mutatkozik, amelyeket a laikus szem alig vesz észre, vagy talán észre sem vesz. Mert ez a hivatás nem csupán a vadászatról vagy az állomány szabályozásáról, hanem legalább annyira szól a

gondoskodásról, az élőhely formálásáról, védelméről és a vadállomány szolgálatáról is.

Társaságunk vadföldeket művel, hogy megfelelő táplálékforrást biztosítsunk a vad számára. Cserjéket és fákat telepítünk, amelyek nemcsak takarást nyújtanak, hanem életteret is biztosítanak számos fajnak.

Folyamatos cél az élőhely fejlesztése, jelenleg éves szinten több mint 300 hektár vadföld művelése történik ennek érdekében. Itatókat létesítünk, újítunk fel, hogy a szárazabb időszakokban is legyen elegendő víz, és nem ritkán vizes élőhelyeket is helyreállítunk, melyek egykor természetes részei voltak a tájnak, de az emberi beavatkozások következtében eltűntek, vagy leromlott állapotba kerültek.

Mindezen tevékenységek nem csupán a vadállomány javát szolgálják. Hatásuk messze túlmutat a vadgazdálkodáson: hozzájárulnak a biológiai sokféleség megőrzéséhez, támogatják a beporzók, madarak, kisemlősök és egyéb élőlények fennmaradását, és segítik a természetes ökoszisztémák regenerációját.

Ennek értelmében minden ilyen beavatkozás apró lépés egy egésze-sebb, fenntarthatóbb környezet felé – nemcsak a vad, hanem az egész természet javára.

Kell-e vadat etetni?

A válasz roppant egyszerű „igen”, ám bár a gyakorlatban ez már nagyobb megfontolást igényel. A takarmányfelvételt szem előtt tartva és a nem pazarló etetés végett célszerű előre megtervezni, hol és mikor akarunk etetést végezni.

Fotó: Perjési Balázs

A gímzarvas bika minden vadászterületen fontos része a vadállománynak

Fotó: Szalai Csaba

Vadföld az állami erdészeti társaság által kezelt vadgazdálkodási területen

A kiegészítő takarmányozás különösen a téli vegetációs időszakon kívüli és az ezt megelőző időszakban fontos. A jó vadgazda még a természetes táplálékforrás teljes eltűnése és tél beállta előtt elkezdheti a szoktató etetést, hogy a táplálék-szegény, hideg időszakban a vadat megsegítse, kondíciójának romlását elkerülje.

A Szombathelyi Erdészeti Zrt. szakemberei bevált gyakorlat szerint ekkor szálas- és szemestakarmányt (szénát, kukoricát, gabonát) helyeznek ki, és szóval gondoskodnak az ásványi anyag-pótlásról is.

Ezen etető- és szóróhelyeket szükség esetén nem csak a nehéz időszakban, hanem egész éven át üzemeltetik, mert az elterelő etetés segítség a vad távoltartásában a mezőgazdasági területektől. Rendkívül fontos a rendszeresség, a naponta, akár kisebb mennyiséggel végzett etetéssel könnyebben megtartható a vad a beállóhely közelében.

Az élőhely megővásával, fejlesztésével kapcsolatos feladatokon túl a gazdálkodás fontos része az élőhelyet nem veszélytető, jó egészségi állapotú, kondíciójú vadlétszám fenntartása. Ennek elérése érdekében a nagyragadozók (farkas, medve) hiányában a vadgazdára hárul a szakszerű selejtezés és állománycsökkentés feladata.

A Szombathelyi Erdészeti Zrt.-nél az éves terítékszámok jól mutatják a gazdálkodás volumenét: az elmúlt öt évet figyelembe véve, évente 1200–1500 db gímszarvas került elejtésre, özből mintegy 600–700 db, míg vaddisznóból 1900–3000 egyed alkotta az éves terítéket. Emellett évente átlagosan 80 db dámszarvas és 30 db muflon is elejtésre került. Az elejtések jelentős része

a téli időszakban szervezett nagyvad társas vadászatok során történik, melyek mindig meghatározó eseményei a vadászati évnak. Ezekből a társas vadászatokból évente több mint 50 alkalmat szervez meg a társaság. Ezek nemcsak gazdasági szempontból fontosak, hanem a vadállomány szabályozása és az ökológiai egyensúly fenntartása érdekében is kulcsszerepet játszanak.

Vadkárok: ember–vad konfliktusok

Ahogy a vadállomány változik és az emberi tevékenység egyre mélyebbre hatol a természetes élőhelyeken, úgy gyarapodnak az összetűzések ember és vad között.

A közúti baleset a legtöbbet érintő konfliktusforrás. A lakott területeken kívüli fő- és mellékutakat gyakran keresztezik fajfenntartási ösztönüktől vezérelten, vagy táplálkozásukból, természetes vándorlásukból adódóan a különböző vadfajok. Ennek elkerülésére megoldás lehet a főutak menti kerítés létesítése, fénysorompó kialakítása vadriasztó prizmával. A főutak által felosztott területek között szükséges az átjárás biztosítása. Erre példa a Szombathelyi Erdészeti Zrt. kezelésében lévő Rátóti vadászterületen az új építésű M80-as autótutat keresztező 4 darab vadátjáró, melyek célja a vonalas létesítményekre jellemző élőhelyszigetek elkerülése és a vadütközések valószínűségének csökkentése.

A mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban okozott károk eredményezik a legtöbb konfliktust a gazdálkodók között. Alapvető cél a jó kapcsolat és az együttműködés.

Elsődlegesen a vadkár megelőzésére szükséges a hangsúlyt fektetni, a vadgazdálkodó részéről a jól szervezett vadkár-

elhárító vadászatok szervezésével, nem vadászható vad riasztásával, rendszeres elterelő etetés biztosításával.

A gazdálkodó részéről az információ biztosítása, a fegyveres vadkárelhárítás elősegítése a törvény által előírt távolság betartásával, biológiai vagy kémiai védekezés. Végül soron a más módon el nem hárítható vadkárok esetén a vadkárelhárító kerítés létesítése.

A lakott területen megjelenő vad a korábbi évekhez képest egyre nagyobb figyelmet igénylő probléma. Egyre gyakoribb jelenség, hogy rókák, vaddisznók, sőt néha őzek jelennek meg külvárosi területeken, szelektív hulladékgyűjtők vagy kertek körül. Ez részben a városközeli vadállomány félelemkűszöbének eltolódásával, részben a természetes élőhely beszűkülésével magyarázható. Alapvető probléma, hogy a lakott terület nem a vadászterület része, de vadászterületen helyezkedik el.

Összegzés

A gazdálkodás célja a hosszú távú tartamos vadgazdálkodás, optimális, az élőhely eltartóképességének megfelelő nagyságú vadállomány fenntartása. A vad a természet része, ezért kiemelten fontos a vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, mezőgazdálkodás összehangjának a megteremtése. A Szombathelyi Erdészeti Zrt. célja a jelenlegi ökoszisztéma megőrzése az utókor számára, hogy a következő generációk is megfigyelhessék az élővilág, benne a vadállatok viselkedését, szokásait a természetes környezetben.

Szalai Csaba vadgazdálkodási osztályvezető,

Mészáros Bence vadgazdálkodási előadó Szombathelyi Erdészeti Zrt.

A kellő mennyiségű és minőségű szemes takarmányról gondoskodó erdei vadetető (szóró)

Rejtőző őzbak virágzó repcetáblában